

Резолюція круглого столу

«10 років Карпатської конвенції в Україні:

досягнення, нереалізовані можливості, ризики, перспективи»

*(Національний природний парк «Гуцульщина»
м. Косів Івано-Франківська область
10 травня 2013 року)*

Круглий стіл «10 років Карпатської конвенції в Україні: досягнення, нереалізовані можливості, ризики, перспективи» проведено за ініціативи громадських природоохоронних організацій при підтримці адміністрації Національного природного парку «Гуцульщина».

Його приурочено до 10-ї річниці підписання Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат (Карпатської конвенції) – міжнародного договору високого рівня, схваленого 22 травня 2003 року на 5-й Всеєвропейській Конференції міністрів «Довкілля для Європи» сімома країнами Карпатського регіону: Чеською Республікою, Угорщиною, Польщею, Румунією, Сербією, Словацькою Республікою та Україною.

Участь у круглому столі взяли представники 15 громадських організацій, 5 природоохоронних установ, 7 наукових та освітніх закладів, а також - органів владних повноважень, туристичних організацій, засобів масової інформації тощо.

Цей захід став черговою спробою об'єднання зусиль усіх зацікавлених сторін у справі реалізації в Україні положень Карпатської конвенції - з метою охорони та сталого розвитку Карпат, поліпшення якості життя, збереження природних цінностей та культурної спадщини цього унікального краю.

Як відомо, Карпатська конвенція – один з наймолодших на континенті міжнародних договорів у сфері довкілля та сталого розвитку. Її цілі та принципи базуються на глибокому усвідомленні того факту, що Карпати є безцінною частиною екологічного, економічного, культурного, рекреаційного довкілля та середовища існування у серці Європи, спільного для багатьох народів та країн, а також того, що зусилля, спрямовані на охорону, збереження та стале використання природних ресурсів Карпат, не можуть бути досягнуті лише однією країною, а вимагають міжнародної співпраці.

Україна відіграла винятково важливу роль у прийнятті конвенції: її було розроблено за ініціативою нашої країни, підписано на Міністерській конференції у Києві, Міністерство закордонних справ України є Депозитарієм Карпатської конвенції, Перша конференція Сторін конвенції, на якій було ухвалено відповідні правові процедури та Карпатську декларацію відбулася 2006 року також у Києві, Україна була

ініціатором першого її Протоколу - про збереження та стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття.

Конструктивність у подальшому впровадженні Карпатської конвенції, позиціонування нашої країни в якості регіонального лідера є принципово важливими для України. Актуальність безумовного і своєчасного виконання конвенції як на національному, так і на місцевому рівні зумовлена також загрозами інтенсивного розвитку регіону, що дотепер зберіг природність і унікальність.

Учасники круглого столу відзначають, що Мінприроди України впродовж багатьох років докладало чималих зусиль з тим, аби активізувати процес впровадження Карпатської конвенції через реалізацію відповідних протоколів та програм, залучити до співпраці інші урядові структури України, відповідальні за конкретні її положення.

Тим не менш останнім часом можна відзначити певне гальмування у впровадженні цілей на принципів Карпатської конвенції: як на міжнародному, так на національному та місцевому рівнях.

Протокол про стале управління лісами до Карпатської конвенції, підписаний 2011 року, наразі ратифіковано лише Україною та Чехією, в законну силу не вступив. Практика ведення лісового господарства в Карпатському регіоні все ще не базується на принципах сталого, наближеного до природи лісівництва. Протокол про сталий туризм (2011) з незрозумілих причин досі навіть не підписаний Україною. Внаслідок перманентних реорганізацій вищого органу влади, відповідального за реалізацію державної політики у туристичній сфері, в Україні немає ані стратегії, ані планів щодо сталого розвитку туризму. Наступний протокол до Карпатської конвенції - зі сталого розвитку транспорту, який планується підписати наступного року на Конференції Сторін конвенції, також може стати заручником неузгодженостей між Сторонами конвенції на міжнародному рівні та міністерствами – на національному.

Під загрозою виконання в Україні положень Протоколу про збереження та стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття. Основною причиною цього учасники круглого столу вважають зниження пріоритетності природно-заповідної справи, що простежується у державній політиці впродовж 2010 – 2012 років. Найбільшим ударом по цілісній системі управління територіями природно-заповідного фонду стала ліквідація у процесі адмінреформи Державної служби заповідної справи. Чергові ризики для державної екологічної політики формуються у процесі ліквідації державних управлінь охорони навколишнього природного середовища, що відбувається у даний час у областях в контексті адміністративної реформи.

Спостерігаючи за важким становленням природно-заповідних установ, ознаками занепаду традиційного гірського господарювання, стиранням неповторного колориту у ландшафті та забудові карпатських поселень, мегапроектами розвитку гідроенергетики та туристичної індустрії, мимоволі задаєшся питанням: невже підписання Карпатської конвенції було лише формальним кроком, який не надав належного імпульсу для переходу регіону до засад сталого розвитку? Стурбованість громадських природоохоронних організацій та місцевих мешканців викликає зокрема

практика нарощування обсягів рубок у карпатських лісах, невиконання державних програм протипаводкового захисту, а також необґрунтовані з екологічної точки зору проекти будівництва гідроелектростанцій на карпатських річках - що може мати у майбутньому значні негативні наслідки для довкілля, у тому числі транскордонні.

З огляду на це особливої актуальності набуває необхідність ратифікації Україною Протоколу про стратегічну екологічну оцінку (СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті (Конвенція Еспо), імплементації його положень до чинного законодавства, необхідність проведення СЕО проектів розвитку гідроенергетики, протипаводкових споруд, програм ведення лісового господарства у Карпатському регіоні.

Відтак учасники круглого столу звертаються до Президента України, Кабінету міністрів України, керівництва Верховної Ради України з наступними пропозиціями:

1. Забезпечити неухильне виконання положень Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат (Карпатської конвенції) та протоколів до неї.

2. Забезпечити неухильне виконання законів України та Указів Президента України щодо розвитку у Карпатському регіоні природно-заповідної справи та розроблення екологічної мережі, збільшення територій існуючих природно-заповідних об'єктів та створення нових, зокрема - природних та біосферних заповідників. При цьому передбачити систему державних дотацій, спрямованих на компенсацію економічних втрат від вилучення територій з інтенсивного господарського використання та заохочення приватних власників у створенні заповідних об'єктів на власних землях.

3. Дати відповідні доручення Міністерству закордонних справ та Мінекології з тим, аби активізувати діяльність з метою прискорення підписання та ратифікації Сторонами Карпатської конвенції протоколів до неї: про стале управління лісами та про сталий туризм.

4. Доручити Мінекології номінувати до робочих структур з розробки проекту Протоколу про сталий розвиток транспорту у Карпатах експертів з питань збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.

5. Прискорити ратифікацію Україною Протоколу про стратегічну екологічну оцінку (СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті (Конвенція Еспо), імплементацію його положень до чинного законодавства, прийняття закону «Про оцінку впливу на навколишнє природне середовище» (ОВНС), внесення змін до законів «Про екологічну експертизу», «Про регулювання містобудівної діяльності», які встановлюють процедури проведення ОВНС у відповідності до міжнародних стандартів.

6. Після ратифікації Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до конвенції Еспо передбачити проведення СЕО програм розвитку гідроенергетики, цільової програми комплексного протипаводкового захисту в басейнах річок Дністра, Пруту та Сірету, програм ведення лісового господарства у Карпатах.

7. Переглянути програми розвитку малої гідроенергетики в Карпатському регіоні, враховуючи критерії екосистемної обґрунтованості та економічної доцільності. Не допускати реалізації проектів будівництва гідроелектростанцій на

територіях природно-заповідного фонду, без позитивних висновків державної екологічної експертизи та врахування позиції місцевих громад.

8. Відновити Державну службу заповідної справи у структурі Мінекології.

9. Здійснити кроки, спрямовані на збереження кадрового потенціалу, інформаційних та матеріальних ресурсів держуправлінь охорони навколишнього природного середовища, котрі у даний час ліквідуються, та перенесення його у формат місцевих органів виконавчої влади (обласних та районних держадміністрацій, виконкомів місцевих рад).

10. Забезпечити суворе дотримання «Правил рубок головного користування в гірських лісах Карпат», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2008 р. N 929, та внесення до Правил змін, спрямованих на зменшення обсягів суцільних рубок та недопущення заниження вікових критеріїв рубок дерев.

11. Порушити перед Мінекології питання про внесення змін до "Методичних рекомендацій щодо збереження лісових екосистем на територіях природно-заповідного фонду України різних категорій» стосовно заборони вибіркових та суцільних санітарних рубок та рубок реконструкції у природних заповідниках, заповідних зонах національних парків та біосферних заповідників.

12. Передбачити у відповідних комітетах Верховної Ради України розгляд проекту Стратегії розвитку сталого туризму у Карпатах, визначивши в числі її головних пріоритетів розвиток екологічного та етнотуризму, агротуризму, а також систему державної підтримки справи збереження історико-культурної спадщини Карпатського регіону, традиційного гірського господарювання, що передбачатиме всебічну підтримку сталих практик у лісовому та сільському господарстві, плануванні та забудові гірських поселень.

13. Сприяти міжнародному процесу створення Протоколу про збереження культурної спадщини та традиційних знань до Карпатської конвенції, а також - Списку карпатської культурної спадщини.

З огляду на початок туристичного сезону у Карпатах учасники круглого столу звертаються також туроператорів, політичних та релігійних діячів з пропозицією утриматися від масових екологічно-шкідливих заходів на природоохоронних територіях та практики «прикрашання» природних ландшафтів політичними та релігійними символами.

Учасники круглого столу підтвердили свою готовність й надалі об'єднувати зусилля з метою реалізації в Україні цілей та принципів Карпатської конвенції.